

14. 1. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Relativní neúčinnost právního jednání dle nového občanského zákoníku

Jedním z institutů, jemuž se v novém občanském zákoníku dostalo podrobnější úpravy, je relativní neúčinnost právního jednání upravená v § 589 až 599 NOZ a nahrazující odporovatelnost dle § 42a OZ. Nový je nejen název odvozený od podstaty tohoto institutu, ale i rozsah právních jednání, jejichž neúčinnosti se může věřitel dovolat a osob, vůči nimž tak může učinit či postup před nabytím vykonatelnosti pohledávky, jejíž uspokojení je tímto jednáním zkracováno.

Relativně neúčinné právní jednání zkracuje uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele. Toto právní jednání je platné a účinné, věřitel se však může za stanovených podmínek domáhat, aby jej soud ve vztahu k němu označil za neúčinné a on následně mohl uspokojit svoji vykonatelnou pohledávku z toho, co neúčinným jednáním ušlo z majetku jeho dlužníka.

Skutkové podstaty relativní neúčinnosti

Nový občanský zákoník modifikuje dosavadní skutkové podstaty odporovatelnosti právních úkonů dle občanského zákoníků a upravuje některé další. Věřitel se může dovolat neúčinnosti:

- právního jednání, které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byli takový úmysl druhé straně znám (dle občanského zákoníku bylo možné se neúčinnosti takového jednání bylo možné dovolávat jen tři roky nazpět);
- právního jednání, jímž byl věřitel zkrácen a k němuž došlo v posledních dvou letech (zde naopak občanský zákoník umožňoval „jít“ až tři roky nazpět) mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch této osoby. Stejně jako dle občanského zákoníku se zde úmysl dlužníka zkrátit věřitele a vědomost blízké osoby o tom předpokládá a tato osoba naopak musí případně prokazovat opak.
- právního jednání, kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám úmysl dlužníka věřitele zkrátit;
- kupní či směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, pokud druhá strana musela v dlužníkově jednání poznat mrhání majetkem, kterým je věřitel zkracován; a
- bezúplatného právního jednání, k němuž došlo v posledních dvou letech. Neúčinnosti tohoto jednání se lze s ohledem na jeho povahu dovolávat bez dalšího, tedy bez dokazování úmyslu dlužníka a vědomosti druhé strany. Této možnosti však nelze využít k dovolání se neúčinnosti jednání, jímž byla (i) plněna povinnost uložená zákonem, (ii) byl poskytnut obvyklý příležitostný dar, (iii) bylo učiněno věnování v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo (iv) bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

Nový občanský zákoník rovněž explicitně stanoví, že stejně jako zkracující právní jednání se posoudí i opomenutí, kterým dlužník pozbyl majetkové právo nebo kterým způsobil, že jiné osobě vzniklo nebo zůstalo zachováno její právo vůči němu. Za zkracující právní jednání je přímo označeno též odmítnutí dědictví, u nějž tuto možnost ostatně dovodila za občanského zákoníku judikatura, ledaže by bylo předloženo.

Pasivní legitimace

Nový občanský zákoník výrazně mění i úpravu pasivní legitimace, tedy vůči komu se může věřitel neúčinnosti právního jednání domáhat. Stejně jako u odporovatelnosti dle občanského zákoníku se jedná především o **druhou stranu zkracujícího právního jednání nebo osobu, která z tohoto jednání měla prospěch**. Nově se však věřitel může neúčinnosti právního jednání domáhat i vůči právnímu nástupci této osoby, což například komentářová literatura k občanskému zákoníku spíše vylučovala. U dědice a v případě právnické osoby u toho, kdo při přeměně nabytí její jmění jako právní nástupce, musí věřitel tvrdit a prokázat stejné skutečnosti jako u zůstavitele či právního předchůdce právnické osoby, kdyby se určení neúčinnosti domáhal vůči jim. U dalších právních nástupců, tedy **v případě singulární sukcese, jsou stanoveny další rozhodné skutečnosti**, a sice:

- právnímu nástupci byly známy okolnosti, pro které by se věřitel mohl neúčinnosti dovolat; nebo
- právní nástupce nabytí právo bezúplatně; nebo
- právním nástupcem je osoba blízká toho, kdo s dlužníkem jednal nebo osoby, která z tohoto jednání měla prospěch. I tyto osoby se mohou ubránit, pokud prokáží, že jim okolnosti, pro něž by se věřitel mohl neúčinnosti právního jednání dovolat, nebyly známy.

Nová je úprava v případě věci zapisované do veřejného seznamu, u níž **věřitel může požadovat zápis poznámky ohledně odpůrcí žaloby do tohoto seznamu**. Pokud žalobě bude vyhověno, rozhodnutí bude účinné i vůči všem osobám, které věc nabyly po zápisu poznámky, i kdyby se vůči nim věřitel jinak neúčinnosti dovolávat nemohl. Na tuto úpravu navazuje § 23 odst. 1 písm. q) nového zákona [256/2013 Sb.](#), o katastru nemovitostí (katastrální zákon), podle nějž se k nemovitosti zapisuje poznámka o dovolání se neúčinnosti právního jednání.

Předmět uspokojení pohledávky věřitele

Rozsah majetku, z nějž se může věřitel uspokojení své pohledávky domáhat, je upraven obdobně jako v občanském zákoníku. Jde především o to, co neúčinným jednáním z dlužníkovy majetku ušlo. Pokud to není možné (například věc byla spotřebována), má věřitel právo na odpovídající náhradu. Je-li tímto majetkem, k níž mezitím nabytí právo třetí osoba, vůči které se věřitel neúčinnosti právního jednání dovolat nemůže, má právo na náhradu škody vůči tomu, za jehož držby právo této třetí osobě vzniklo. To pochopitelně platí za předpokladu, že i vůči němu se věřitel neúčinnosti dovolat mohl. Typicky půjde o případy, kdy se věřitel s ohledem na úpravu pasivní legitimace při singulární sukcesi nebude moci neúčinnosti domáhat vůči právnímu nástupci druhé strany zkracujícího právního jednání nebo osoby, která z tohoto jednání měla prospěch.

Postup před nabytím vykonatelnosti pohledávky

Nový občanský zákoník přináší věřiteli možnost vyhradit si právo dovolat se neúčinnosti právního jednání ještě před vykonatelností jeho pohledávky. Tato možnost spočívá v oznámení výhrady tomu, vůči komu se věřitel může neúčinnosti dovolávat, prostřednictvím soudu, notáře či soudního exekutora. **Od okamžiku doručení oznámení až do vykonatelnosti pohledávky se staví běh lhůt stanovených pro dovolání se neúčinnosti** právního jednání v jednotlivých skutkových podstatách. S ohledem na toto ustanovení byly novelizovány i procesní předpisy. Oznámení výhrady

je upraveno v § 354 občanského soudního řádu, § 76d až 76g exekučního řádu a § 94b až 94d notářského řádu. O žádosti o doručení oznámení sepisuje soud, exekutor nebo notář protokol, jehož součástí je samotné oznámení, pokud jej věřitel nepředložil písemně.

V tomto ohledu je třeba doplnit, že i v soudním řízení o odpůrcí žalobě platí § 154 odst. 1 OSŘ, podle něž je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Věřitel tedy může odpůrcí žalobu podat i před vykonatelností jeho pohledávky, pokud v době rozhodnutí o žalobě již vykonatelná bude. V tomto ohledu by přicházelo v úvahu přerušení řízení podle § 109 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu do pravomocného skončení řízení, v němž je pohledávka, jejíž uspokojení bylo zkráceno, uplatněna.

Závěr

Novou a oproti odporovatelnosti dle občanského zákoníku podrobnější úpravu relativní neúčinnosti právních jednání lze nepochybně označit za krok správným směrem, jelikož posiluje postavení věřitele. S podrobnějším hodnocením však, stejně jako u každé nové právní úpravy, bude nutné vyčkat až na zkušenosti s jejím využitím v praxi.

Mgr. Jan Pořízek,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o kritické infrastruktuře a jeho provázanost s novým zákonem o kybernetické bezpečnosti. Kontext a přijetí nové legislativy](#)
- [Komisionální přezkoušení: Více příležitostí, více problémů?](#)
- [Testamentární svěřenské fondy: nevyužitý potenciál v právní pasti?](#)

- [Změny zápisu zástavního práva do katastru nemovitostí už nejsou tabu. ČÚZK mění dlouholetou praxi](#)
- [Právním účinkem služebnosti poživacího práva je vstup poživatele do právního postavení pronajímatele dle dříve uzavřené nájemní smlouvy](#)
- [Nenápadná novela SŘS s velkým potenciálem: urychlí změny ve správním soudnictví výstavbu?](#)
- [Ochranné pásmo energetického zařízení a ochrana dotčených vlastníků](#)
- [Výše jistoty dle § 75b o. s. ř. při více účastnících a kumulaci nároků: nejasnosti, výklad, praxe](#)
- [Zákon o podpoře bydlení, aneb nové systémové řešení bytové nouze](#)
- [Specifika práv z vadného plnění při koupi podílů a akcií](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 19.: Zákon o jednotném měsíčním hlášení zaměstnavatele](#)